

Datum 2023-11-08

Ärendenummer SLK-2023-00652

Arbetsmarknadsdepartementet

A2023/00885

a.remissvar@regeringskansliet.sea.ias@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads yttrande över remissen Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Göteborgs Stad är positiv till flera av utredningens förslag men ser samtidigt vissa brister i utredningens ekonomiska bedömningar och den påverkan förslaget till förändringar kan få på den kommunala ekonomin. Göteborgs Stad ställer sig inte bakom utredningens förslag om justering av målgruppen för särskild ersättning till kommuner och regioner eller till förslaget om omklassning av vissa anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande.

Fler nyanlända får rätt till etablering

Utredningens förslag att fler nyanlända ska få rätt till etablering bedöms som positivt ur flera aspekter. Att erbjuda fler individer etablering och etableringsersättning är positivt både för den enskilda individen, för jämställdheten och för samhället. Det kan öka deras självständighet både under etableringsperioden då de får möjlighet till etableringsersättning och därefter då de får större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Kommunerna står inför stora utmaningar gällande kompetensförsörjning. Behovet av kompetens finns inom flera delar av den kommunala sektorn såväl som inom andra branscher. Göteborgs Stad ser därför vinster i att fler nyanlända får tillgång till insatser som kan bidra till en högre sysselsättning. Samtidigt finns det en osäkerhet i hur stora effekter lagförändringen kommer att få. Redan idag har de nyanlända som föreslås ingå i den utvidgade målgruppen, möjlighet att delta i sfi och samhällsorientering. Etableringsersättningen som de kan få vid deltagande är låg och det är oklart vilken motivation den kommer att utgöra.

Ett mer individualiserat och effektivt etableringsprogram

Göteborgs Stad ser positivt på att etableringsprogrammet föreslås bli mer effektivt och individualiserat, samt att förutsättningarna att kombinera föräldraskap med etableringsinsatser ska öka. En fördjupad kartläggning och en tydlig plan för etableringsperioden med regelbundna uppföljningar av Arbetsförmedlingen kan öka integrationen och i högre utsträckning möjliggöra en snabbare väg mot arbetsmarknaden.

Utökad information till nyanlända

Göteborgs Stad bedömer att förslaget om utökad information till nyanlända är positivt. Det finns fördelar med att få information flera gånger från flera myndigheter och att informationen är enhetlig och likvärdig. Det är positivt att berörda myndigheter och SKR får i uppdrag att gemensamt ta fram informationen.

Göteborgs Stad har inget att invända mot att kommunens ansvar att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i sfi och samhällsorientering förtydligas. Det framgår dock inte av betänkandet vilken ambitionsnivå som förväntas av kommunerna. Detta behöver tydliggöras. Utredningens förslag om att kommunerna ska vara skyldiga att informera sig om vilka nyanlända som folkbokförs i kommunen, innebär att ett nytt uppdrag läggs på kommunerna samtidigt som den statliga ersättningen minskar.

Arbetsförmedlingens samordningsansvar

Det är av yttersta vikt att Arbetsförmedlingen säkerställer att resurser och kompetens finns på plats i myndigheten för att samverka med andra aktörer och samordna etableringsinsatserna på både strategisk och operativ nivå. Göteborgs Stads bedömning är att myndigheten sedan etableringsreformen genomfördes 2010 har haft svårt att fullgöra sitt uppdrag vilket har fått negativa konsekvenser för målgruppen nyanlända och för kommunerna som fått kompensera för bristande statligt ansvarstagande med bistånd och stöd till nyanlända.

Omklassning av vissa anhöriga till flyktingar

Det är förståeligt att regeringen ser ett behov av att säkerställa ett mer konsekvent, likvärdigt och enhetligt regelverk för nyanländas etablering utifrån nuvarande försörjningskrav vid familjeåterförening. Göteborgs Stad kan konstatera att förslaget om omklassning är en försämring för målgruppen anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande. Den sänkta ersättningen minskar deras möjlighet till självständigt liv och kan leda till försämrad motivation att delta i etablering.

Justering av målgruppen för särskild ersättning till kommuner och regioner

Göteborgs Stad har i flera tidigare yttranden om lagförslag inom migrations- och integrationsområdet, framfört att ersättningen till kommunerna för att utföra uppdrag kring mottagande och insatser för nyanlända, asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande, måste motsvara kostnaderna.

Göteborgs Stad bedömer att utredningens förslag att statlig ersättning inte ska lämnas för vissa anhöriga till flyktingar och skyddsbehövande, kommer att ha en negativ påverkan på stadens ekonomi. Det är dock inte möjligt att fullt ut bedöma de ekonomiska konsekvenserna. Betänkandet föreslår att kommunerna ska tillföras ersättning för vissa kostnader för sfi, samhällsorientering och vuxenutbildning genom en generell höjning av schablonersättningen, för de individer som fortfarande kommer att berättiga

till ersättning. Ersättningen som föreslås för den utvidgade målgruppen kommer alltså baseras på det antal en kommun tar emot i den nuvarande målgruppen för etablering. Göteborgs Stads bedömning är att föreslagen ersättningsmodell inte är ändamålsenlig och att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna inte är tillräckligt utredda och belysta. När fler individer omfattas av etablering kan det leda till fler elever på sfi och fler deltagare i samhällsorientering. Kommunerna föreslås dessutom få ett förtydligat och utökat ansvar för att informera och motivera den utvidgade målgruppen. Då bedöms det rimligt att kommunerna också ersätts för de kommunala insatser de har i uppdrag att utföra. Göteborgs Stad beräknar att den höjning som föreslås av belopp per ersättningsberättigad individ, inte kommer att väga upp den ersättning staden förlorar när färre anhöriga omfattas av förordningen om statlig ersättning. En lägre statlig ersättning kan leda till en minskning av övriga integrationsfrämjande insatser som staden idag erbjuder nyanlända, vilket kan ha en påverkan på den långsiktiga integrationen.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Axel Josefson (M) och Daniel Bernmar (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som framgår av yrkande från SD den 25 oktober 2023 (bilaga A).

Vid omröstning röstade Axel Josefson (M), Daniel Bernmar (V), Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Ingrid Andrae (S), Jenny Broman (V), Ann Catrine Fogelgren (L), Marina Johansson (S), Karin Pleijel (MP), Elisabet Lann (KD), tjänstgörande ersättarna Nina Miskovsky (M) och Anneli Rhedin (M) samt ordföranden Jonas Attenius (S) för bifall till Axel Josefsons och Daniel Bernmars yrkande.

Jörgen Fogelklou (SD) röstade för bifall till det egna yrkandet.

Kommunstyrelsen beslutade med tolv röster mot en att bifalla Axel Josefsons och Daniel Bernmars yrkande.

Jörgen Fogelklou (SD) reserverade sig mot beslutet till förmån för det egna yrkandet.

Representanterna från V, S och MP antecknade som yttrande en skrivelse från den 3 november 2023 (bilaga B).

Göteborg den 8 november 2023
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet - Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads yttrande över remissen Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24) ersätts med svaret i yrkandet

Yrkandet

Göteborgs Stads yttrande över remissen Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Göteborgs Stad är positiv till flera av utredningens förslag och ställer sig bakom utredningens förslag om justering av målgruppen för särskild ersättning till kommuner och regioner samt till förslaget om omklassning av vissa anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande.

Fler nyanlända får rätt till etablering

Utredningens förslag att fler nyanlända ska få rätt till etablering bedöms som positivt ur flera aspekter. Att erbjuda fler individer etablering och etableringsersättning är positivt både för den enskilda individen, för jämställdheten och för samhället. Det kan öka deras självständighet både under etableringsperioden då de får möjlighet till etableringsersättning och därefter då de får större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Kommunerna står inför stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.

Behovet av kompetens finns inom flera delar av den kommunala sektorn såväl som inom andra branscher. Göteborgs Stad ser därför vinster i att fler nyanlända får tillgång till insatser som kan bidra till att individen tar eget ansvar att själv ansvara för den egna och anhörigas självförsörjning.

Ett mer individualiserat och effektivt etableringsprogram

Göteborgs Stad ser positivt på att etableringsprogrammet föreslås bli mer effektivt och individualiserat, samt att förutsättningarna att kombinera föräldraskap med etableringsinsatser ska öka. En fördjupad kartläggning och en tydlig plan för etableringsperioden med regelbundna uppföljningar av Arbetsförmedlingen kan öka integrationen och i högre utsträckning möjliggöra en snabbare väg mot arbetsmarknaden.

Utökad information till nyanlända

Göteborgs Stad bedömer att förslaget om utökad information till nyanlända är positivt. Det finns fördelar med att få information flera gånger från flera myndigheter och att informationen är enhetlig och likvärdig. Det är positivt att berörda myndigheter och SKR får i uppdrag att gemensamt ta fram informationen. Göteborgs Stad har inget att invända mot att kommunens ansvar att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i samhällsorientering och egenfinansierad sfi förtydligas.

Utredningens förslag om att kommunerna ska vara skyldiga att informera sig om vilka nyanlända som folkbokförs i kommunen är positivt.

Arbetsförmedlingens samordningsansvar

Det är av yttersta vikt att Arbetsförmedlingen säkerställer att resurser och kompetens finns på plats i myndigheten för att samverka med andra aktörer och samordna etableringsinsatserna på både strategisk och operativ nivå.

Omklassning av vissa anhöriga till flyktingar

Det är positivt att regeringen ser ett behov av att säkerställa ett mer konsekvent, likvärdigt och enhetligt regelverk för nyanländas etablering utifrån nuvarande försörjningskrav vid familjeåterförening. Göteborgs Stad kan konstatera att förslaget om omklassning är en nödvändighet för målgruppen anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande. Den sänkta ersättningen ökar viljan att komma i arbete och bli självförsörjande vilket är positivt för möjlighet till självständigt liv och ökar på motivationen att delta i etablering.

Justering av målgruppen för särskild ersättning till kommuner och regioner

Göteborgs Stad har i flera tidigare yttranden om lagförslag inom migrations- och integrationsområdet, framfört att ersättningen till kommunerna för att utföra uppdrag kring mottagande och insatser för nyanlända, asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande, måste motsvara kostnaderna. Göteborgs Stad bedömer att utredningens förslag att statlig ersättning inte ska lämnas för vissa anhöriga till flyktingar och skyddsbehövande är positivt.

Kommunerna föreslås få ett förtydligt och utökat ansvar för att informera och motivera den utvidgade målgruppen. Göteborgs Stad ser det positivt att

färre anhöriga omfattas av förordningen om statlig ersättning. Detta ger ett incitament som ställer större ansvar på individen att själv försörja sig och de anhöriga. En lägre statlig ersättning kan leda till ett minskat behov av övriga integrationsfrämjande insatser som staden idag erbjuder nyanlända, vilket kan ha en positiv påverkan på den långsiktiga integrationen.

Yttrande angående Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet - Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Vi delar stadsledningskontorets bedömning och svar i ärendet. Det är positivt att fler nyanlända får ta del av etableringsinsatser, men lägre ersättningsnivåer riskerar dock att försvåra integrationsprocessen genom minskad motivation att delta i etableringsinsatser. Precis som lyfts i tjänsteutlåtandet är det också centralt att Arbetsförmedlingen ges de resurser som krävs för att myndigheten ska kunna arbeta med insatser på ett välfungerande sätt. Trots allt är det ju staten som har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiken och inte kommunerna.

Vi konstaterar även att regeringen åter ålägger kommunerna uppdrag som de väljer att inte täcka kostnaderna för. Något som i slutändan gör att andra etableringsinsatser riskerar att få stå tillbaka.